

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਰੈਵਿਊ

ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ, ਸੀਜੇ, ਅਤੇ ਆਰਐਸ ਨਰੂਲਾ, ਜੇ.

ਦਾਲ ਚੰਦ ਐਂਡ ਸਨਜ਼-ਅਪੀਲੈਂਟ

ਬਨਾਮ

ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪਟਿਆਲਾ -ਜਵਾਬਦਾਤਾ

ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਸੰਦਰਭ ਨੰਬਰ 47 ਆਫ 1962

13 ਦਸੰਬਰ 1967 ਈ

ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਐਕਟ (1922 ਦਾ XI)- ਐੱਸ. 10(2) (vii) ਅਤੇ 12(3) —ਇੱਕ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਆਮਦਨ—ਅਜਿਹੀ ਆਮਦਨ — ਕੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਲਾਂਕਣਯੋਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ — ਧਾਰਾ 12(3) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਾਮਲਾ — ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਐੱਸ. 10 ਨੂੰ; (2 :) (vii)- ਕੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਤੇ, ਲਾਭ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪਟੇਦਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਕਟਰੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪੱਤੀ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫਾ ਜਾਂ ਲਾਭ ਕਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਵਪਾਰ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਅਤੇ ਲਾਭ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੇ ਖੁਦ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਇਆ ਜਾਂ ਲਾਭ ਹੋਇਆ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫਾ ਜਾਂ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਕਿ ਕੀ ਮਾਲਕ ਨੇ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਚਲਾਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਲਈ ਪਟੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਘੱਟ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਉਹ ਮੁਨਾਫਾ ਜਾਂ ਲਾਭ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਲਈ ਇੱਕ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਆਮਦਨ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 10 ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਲਾਂਕਣਯੋਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10((2)(vii) ਦਾ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਿਸੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਲਾਭ ਜਾਂ ਲਾਭ ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਭੱਤੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਧਾਰਾ (vii) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3)।

ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਕਤ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਹ ਇੱਕ ਉਪਬੰਧ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਭੱਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਐਪੀਲੇਟ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਦਿੱਲੀ ਬੈਂਚ 'ਸੀ' ਦੁਆਰਾ ਆਮਦਨ-ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1922 (1922 ਦਾ ਐਕਟ XI) ਦੀ ਧਾਰਾ 61 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ 3 ਅਗਸਤ, 1962 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਕੇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। *the* ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ।

- “(1) ਕੀ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੀ ਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?
- (2) ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਧਾਰਾ (vii) ਦੀ ਦੂਜੀ ਵਿਵਸਥਾ ਧਾਰਾ 12(3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸੀਡੀ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਵੀਪੀ ਸ਼ਾਰਦਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ।

ਬੀਐਸ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦ। ਐਡਵੋਕੇਟ, ਡੀਐਨ ਅਵਸਥੀ ਲਈ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ.

ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ, ਸੀ.ਜੇ.—ਇਹ ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1922 (1922 ਦਾ ਐਕਟ XI) ਦੀ ਧਾਰਾ 61 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਦਿੱਲੀ ਬੈਂਚ 'ਓ' ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੈ। 3 ਅਗਸਤ 1962 ਦਾ ਹੁਕਮ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ: -

- “(1) ਕੀ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੀ ਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?
- (3) ਕੀ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਧਾਰਾ (vii) ਦੀ ਦੂਜੀ ਵਿਵਸਥਾ ਧਾਰਾ 12(3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁਣ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਅਸੈਸੀ ਦਲ ਚੰਦ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ ਆਫ਼ ਤੇਰੋਜ਼ਪੁਰ ਕੋਟ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੱਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਦਲ ਚੰਦ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਕੋਟ ਹੈ। ਡਿਊਮਲ- ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦਾ ਨਰਸਿੰਘ ਦਾਸ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਸੀ। ਉਥੇ ਸੀ

Dal ('hand & Sons v. The Commissioner of Income-tax, Patiala
(Mehtar Singh, C.J.)

ਕਰਜ਼ੇ ਬਾਰੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ 1937 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਾ ਸੁਲਝਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਨੇ ਗਿੰਨਿੰਗ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 5000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਤੈਅ ਕੀਤਾ। ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦੇ ਦਿੱਤੁਮਲ-ਨਰਸਿੰਘ ਦਾਸ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿਚ 39,650. ਸਾਲ 1937-39 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ, ਇਸਦੀ ਇਮਾਰਤ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਫਿਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ। 70,446, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਈ। 1,10,096 ਹੈ। ਇਸਨੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਲਾਂ 1937-38 ਤੋਂ 1952-53 ਲਈ, ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਘਟਾਓ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। 67,420 ਹੈ। ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਨੇ 1948 ਤੱਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਕਟਰੀ ਚਲਾਈ, ਅਤੇ ਉਸ ਸਾਲ ਇਸ ਨੇ ਪੂਰੀ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਇਕ ਗਣੇਸ਼ ਦਾਸ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਆਖਰਕਾਰ 21 ਜੂਨ, 1951 ਨੂੰ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦੇ ਬਾਲ ਚੰਦ ਸ਼ਾਰਦਾ ਨੂੰ 1.50,000

ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਲ 1952-53 ਵਿੱਚ, ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਘਟਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ। 67.420 ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਸੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਮਦਨ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ (3) ਸੀਐਫ ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਭੱਤੇ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। 10(2) (vii). ਪਰ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਗਾਏ ਗਏ ਚਾਰਜ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਕੇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 10(2) (vii) ਦੀ ਦੂਜੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕੇਸ ਧਾਰਾ 12(3) ਅਤੇ , ਪਹਿਲਾਂ, ਧਾਰਾ 10(2)(vii) ਦਾ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੱਤੇ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 10(2) (vii) ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇਸ 'ਤੇ ਹੈ। ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਵਿਕਰੀ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਕਮ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 10(2)(vii) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸਲ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ, ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਾ ਲਾਭ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅੰਤਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। 67,420, ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਘਾਟੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਹੈ।

1937-38 ਅਤੇ 1952-53 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਲ, ਦੋਵੇਂ ਸਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 21 ਜੂਨ, 1951 ਨੂੰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਰੁਪਏ 67,420 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 10(2)(vii) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਦੀ ਟੈਕਸਯੋਗ ਆਮਦਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਨੇ 1948 ਤੱਕ ਫੈਕਟਰੀ ਚਲਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਾਲ ਇਸਨੂੰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਜੋਂ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਪਟੇਦਾਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਜੋਂ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕੇਸ ਧਾਰਾ 12(3) ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਧਾਰਾ 10(2)(vii) ਦਾ ਦੂਜਾ

ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਏ ਨੇ ਦੂਜੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਨਕਮ -ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਦਿ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਨਿਊਜ਼ਪੇਪਰਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ, ਮਦਰਾਸ (1), ਧਾਰਾ 10(2)(vii) ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 36, -

“ਅਸੀਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10(2) (vii) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ। ਮੂਲ ਧਾਰਾ ਉਸ ਇਮਾਰਤ, ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਜਾਂ ਪਲਾਂਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਭੱਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਢਾਹਿਆ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭੱਤਾ ਵਿਕਰੀ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਿਖਤੀ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ ਵੀਸੇ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੇਕਰ ਵਿਕਰੀ ਮੁੱਲ ਲਿਖਤੀ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸਲ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਾਲ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਾ ਲਾਭ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ; ਭਾਵ, ਵਿਕਰੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਮੁੱਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਮੁਨਾਫਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਕਰੀ ਮੁੱਲ ਲਿਖਤੀ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਾਧੂ ਘਾਟਾ ਭੇਜਦੀ ਹੈ। * * * *

* * * * *
* * * * *
* * * * *

ਦੂਸਰਾ ਪਰਿਵਰਤਨ, ਇਸਲਈ, ਪਦਾਰਥ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਬਚੇ ਹੋਏ ਮੁਨਾਫੇ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ

(1) ਏਆਈਆਰ 1965, ਐਸਸੀ 33

Dal Chand & Sons v. The Commissioner of Income-tax, Patiala
(Mehar Singh, C.J.)

ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵੈਕਿਊਮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਮਦਨ-ਟੈਕਸ ਹਰੇਕ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਲ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ; ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਟੈਕਸਯੋਗ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਵਪਾਰ, ਪੇਸ਼ੇ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੇ ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਲਾਭ; ਸੈਕਸ਼ਨ 10(1) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਉਸ ਸਿਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਟੈਕਸ ਲੇਖਾ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਸ਼ਰਤ ਜੋ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸ ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਲਾਭ ਜਾਂ ਲਾਭ ਆਦਿ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ਼ਬਦ "ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਾਰੋਬਾਰ" ਹਨ। ਜੇਕਰ ਲੇਖਾ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਧਾਰਾ 10(1) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੇਚੀ ਗਈ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਲਿਕਵਿਡੇਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਇਆ ਮੁਨਾਫਾ ਜਾਂ ਮੁਨਾਫਾ ਉਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜੋ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੂਸਰੀ ਸ਼ਰਤ ਜੋ ਦੂਸਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ "ਅਜਿਹੀ" ਕਾਰਵਾਈ "ਬਿਲਡਿੰਗ, ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਜਾਂ ਪਲਾਂਟ" ਵੇਚੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ "ਅਜਿਹਾ" ਧਾਰਾ 10(2) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (iv), (v), (vi), ਅਤੇ (vii) ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

* * * * *

ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਵਿਕਰੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਲੇਖਾ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਬੇਲੋੜੇ ਭੱਤਿਆਂ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਬਚੇ ਹੋਏ ਮੁਨਾਫਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਵੇਚੀ ਗਈ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਲੇਖਾਕਾਰੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵਪਾਰ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, - ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

- (1) ਪੂਰੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;

(2) ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ; ਅਤੇ

(3) ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਵੇਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ।"

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਨਿੰਗ ਫੈਕਟਰੀ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਦੁਖਦਾਈ ਸੀ ਕਿ ਸਾਲ 1948 ਵਿੱਚ, ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੇ ਆਪਣਾ ਗਿੰਨਿੰਗ ਫੈਕਟਰੀ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ ਕਿ ਮੁਲਾਂਕਣ 1948 ਤੱਕ ਫੈਕਟਰੀ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਸਾਲ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਗਣੇਸ਼ ਦਾਸ ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਲੀਜ਼ ਦਾ ਸਾਲ-ਦਰ-ਸਾਲ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। 21 ਜੂਨ 1952 ਨੂੰ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ। ਇਸਲਈ, ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਤੱਕ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੀ 'ਤੇ ਹੈ, ਮਤਲਬ ਕਿ, ਪਿਛਲੇ (ਮੁਲਾਂਕਣ) ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਾਂਕਣ ਫੈਕਟਰੀ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਲ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫੈਕਟਰੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਜੋਂ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਿਰਧਾਰਿਤਕਰਤਾ ਨੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੇ ਅਸਲ ਸੰਚਾਲਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਮੁਨਾਫਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਉਹ ਖਾਸ ਸਾਲ ਲਈ ਲੀਜ਼ ਮਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲੀਜ਼ ਮਨੀ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਸਬਿਤੀਆਂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 10(2)(vii) ਇਸ ਕੇਸ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਜਾਂ ਲਾਭ ਕਮਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਐਕਸ਼ਿਸ ਪ੍ਰੋਫਿਟ, ਟੈਕਸ, ਬੈਂਚੇ ਸਿਟੀ, ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਸਿਲਕ ਮਿੱਲਜ਼, ਲਿਮਿਟੇਡ (2); ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਆਮ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਸੀ

Dal ('hand & Sons v. The Commissioner of Income-tax, Patiala
(Mehar Singh, C.J.)

ਆਪਣੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਰਮਾਣ ਸੰਬੰਧੀ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਕੇ ਜਾਂ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਲਈ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਹ ਖੁਦ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਲਾਂਟ ਜੋ ਕਿ ਚਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੀ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕਿਰਾਏ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਰਕਮ ਜਿਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪਟੇਦਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਮਦਨ ਸੀ। ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਮੁਨਾਫੇ ਟੈਕਸ ਲਈ ਚਾਰਜਯੋਗ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 455 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ " ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਲਾਂਟ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਸਦੇ ਪਲਾਂਟ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦੇ ਕੇ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਲਈ, ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਈ ਗਈ ਆਮਦਨ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੰਪਨੀ ਵਪਾਰ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕਾਰਪੋਰੇਟਿਡ ਸੀ। ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਉਹ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਵਿਵਾਦਿਤ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 10 ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤੀ ਆਮਦਨ-ਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜੰਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੀਜ਼ ਮਨੀ ਦੀ ਰਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਨਰਾਇਣ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਵੇਵਿੰਗ ਮਿੱਲਜ਼ ਬਨਾਮ ਵਧੀਕ ਮੁਨਾਫਾ ਟੈਕਸ (3) ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (3) ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਕੇਸ ਸੀ। ਜੋ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬੰਦ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਸਿਲਕ ਮਿੱਲਜ਼ ਲਿਮਿਟਡ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਕੋਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੇਬਲ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਮ ਸਾਧਾਰਨ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ, ਪਟੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਸਾਲਾਨਾ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ

(3) ਏਆਈਆਰ 1955 ਐਸਸੀ 176.

ਲੀਜ਼ ਮਨੀ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਗਿੰਨਿੰਗ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਸਿਲਕ ਮਿੱਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਲਟ ਪੱਖ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਵਿੱਚ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਮੰਗਲਾਗਿਰੀ ਸ੍ਰੀ ਉਮਾਮਾਹੇਸ਼ਵਰ ਜਿਨ ਐਂਡ ਰਾਈਸ ਫੈਕਟਰੀ ਲਿਮਟਿਡ (4), ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਾਰੋਬਾਰ ਇੱਕ ਚੌਲ ਮਿੱਲ ਸੀ, ਇਨ ਰੀ ਵਿੱਚ। ਸਾਧੂਚਰਨ ਰਾਏ ਚੌਧਰੀ (5), ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਾਰੋਬਾਰ ਇੱਕ ਜੂਟ ਪ੍ਰੈਸ ਸੀ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ, ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਬੋਸੋਟੋ ਬੁਦਰਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ, ਮਦਰਾਸ (6), ਕਾਰੋਬਾਰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਹੋਟਲ ਸੀ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ, ਬੰਬਈ ਵਿੱਚ। ਉੱਤਰੀ ਬਨਾਮ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮਿੱਲਜ਼ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟਿਡ (7), ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਾਰੋਬਾਰ ਇੱਕ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਫੈਕਟਰੀ ਸੀ, ਲਕਸ਼ਮੀ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ (ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ) ਲਿਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਮਦਰਾਸ (8), ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੇਲ ਅਤੇ ਚੌਲ ਮਿੱਲਾਂ ਦਾ ਸੀ।, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਮਹਾਦੇਓ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਯੂਪੀ (9) ਵਿੱਚ, ਆਟਾ ਅਤੇ ਚੌਲ ਮਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਸੀ.ਪੀ. ਪਿਕਚਰਜ਼ ਲਿਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (10) ਵਿੱਚ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਇੱਕ ਸਿਨੇਮਾ ਥੀਏਟਰ ਦੀ ਲੀਜ਼ ਸੀ।

ਇਸ ਲਈ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਏ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਬਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ, ਮੁਲਾਂਕਣ ਖੁਦ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਖੁਦ ਗਿੰਨਿੰਗ ਫੈਕਟਰੀ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, 1948 ਤੱਕ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਰਕਮ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਚੌਲ ਰਹੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਜੋਂ ਪਟੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਾਲ-ਦਰ-ਸਾਲ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਸਬਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ। ਪਟੇਦਾਰ ਨੇ ਪੂਰੀ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਪਾਹ ਦੀ ਗਿੰਨਿੰਗ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਜੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਲਾਂਕਣ ਉਸ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ। ਇਸ ਲਈ ਭਰ ਵਿੱਚ

- (4) ਏ.ਐਲ.ਆਰ. 1926 ਸੇਡ. 1032
- (5) (1935) 3 ਆਈ.ਟੀ.ਆਰ. 114.
- (6) (1940) 8 ਆਈ.ਟੀ.ਆਰ. 41.
- (7) (1958) 34 ਆਈ.ਟੀ.ਆਰ. 155.
- (8) (1961) 41 ਆਈ.ਟੀ.ਆਰ. 645.
- (9) (1961) 42 ਆਈ.ਟੀ.ਆਰ. 211.
- (10) (1962) 46 ਆਈ.ਟੀ.ਆਰ. 1181

Dal ('hand & Sons v. The Commissioner of Income-tax, Patiala
(Mehtar Singh, C.J.)

ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਭ ਜਾਂ ਲਾਭ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ 1948 ਤੋਂ ਪਟੇਦਾਰ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ। ਕਾਰਖਾਨੇ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸਦੀ ਆਮਦਨ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਤੋਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅਸੈਸੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇੱਕ ਚੱਲ ਰਹੀ ਫੈਕਟਰੀ ਵਜੋਂ। ਲੀਜ਼ ਦੀ ਮਿਆਦ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਨਿਯੰਤਰਣ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਕਟਰੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਲਾਭ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਟੇਦਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਕਟਰੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪੱਤੀ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਪੱਖ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਝਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਜਾਂ ਲਾਭ ਕਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਅਤੇ ਲਾਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਵਪਾਰਕ* ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੋਝਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਖੁਦ ਚਲਾਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਲਾਭ ਕਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਜਾਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਨਾਲ ਕਿ ਕੀ ਮਾਲਕ ਨੇ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਖੁਦ ਚਲਾਈ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਲਈ ਪਟੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਘੱਟ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਉਹ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਜਾਂ ਲਾਭ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕੇਵਲ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਵੇਚਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਨਿਊਜ਼ ਪੇਪਰਸ ਲਿਮਿਟਿਡ (1) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕਿ ਧਾਰਾ 10(2)(vii) ਦਾ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਲਾਭ ਜਾਂ ਲਾਭ ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰੋਵੀਸ਼ੋ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਭੱਤੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਧਾਰਾ (vii) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭੱਤੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਫਿਰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੇਵਲ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਧਾਰਾ (vii) ਦੇ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਦੁਆਰਾ। ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਧਾਰਾ (vii) ਦਾ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਇੱਕ ਉਪਬੰਧ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਭੱਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਐਮਪੀ ਬਨਾਮ ਨੰਦਲਾਲ ਭੰਡਾਰੀ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ (ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ) ਲਿਮਿਟਿਡ (11), ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਨ ਸਹਿਣ ਕਰੇਗਾ। ਵਕੀਲ ਦੀ ਫੀਸ ਰੁ. 200.

ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਨ . ਅਰੁਲਾ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਆਰ.ਐਨ.ਐਮ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:— ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ—ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ

ਅਪੀਲੀ ਸਿਵਲ

ਟੇਕ ਚੰਦ ਜੇ.

ਕੈਪਟਨ ਬੀਆਰ ਸਿਆਲ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਮਾ ਸਿਆਲ, - ਜਵਾਬਦਾਰ

1967 ਦਾ FAO 6-M

9 ਜਨਵਰੀ 1968 ਈ

ਹਿੰਦੂ ਸੈਰਿਜ ਐਕਟ (1955 ਦਾ XXV) . ਐੱਸ. 9 ਅਤੇ 13- ਪਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ

(11) (1963) 47 I.T.R. 803.

ਫ਼ਰਮਾਨ- ਪਤਨੀ ਸਹਿ-ਵਾਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ- ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬਾਹਰਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨੈਣਾ- ਪਤੀ- ਕੀ ਤਲਾਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ- ਭੰਗ ਕਰਕੇ ਤਲਾਕ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਅਲਿਹਦਗੀ ਦਾ - ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ - ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ - ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜਾਂ . ਅਜਿਹੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ . ਫ਼ਰਮਾਨ-ਧਾਰਕ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਉਪਚਾਰ।